

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΓΝΩΜΗ

Δ 67/2021

(του αρ. 2, παρ. 2, περιπτ. γ', υποπερ. δδ' του ν. 4013/2011)

Στην Αθήνα σήμερα την 5η Οκτωβρίου του έτους δύο χιλιάδες είκοσι ένα (2021), ημέρα Τρίτη και ώρα 09:30 π.μ. και επί της οδού Κεφαλληνίας 45 και Κομνά Τράκα, όπου και τα γραφεία της, συνήλθε η ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ σε συνεδρίαση μετά από σχετική πρόσκληση του Προέδρου της, η οποία γνωστοποιήθηκε νομίμως σε όλα τα μέλη της Αρχής.

Από τα προσκληθέντα μέλη της Αρχής παρέστησαν κατά την συνεδρίαση τα ακόλουθα:

Πρόεδρος: Καταπόδης Γεώργιος

Αντιπρόεδρος: Καραγλάνης Αδάμ

Μέλη: Σταθακόπουλος Δημήτριος (μέσω τηλεδιάσκεψης)

Στυλιανίδου Μαρία (μέσω τηλεδιάσκεψης)

Χριστοβασίλη Ερωφίλη

Βαρδακαστάνης Κωνσταντίνος

Σκαρτσούνη Βασιλική

Γραμματέας: Αικατερίνη Αλτιπαρμάκη, ΔΕ Διοικητικών Γραμματέων

Εισηγήτρια: Δήμητρα Παπασταματίου, Νομικός, Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.

Κατά τη διάρκεια της Συνεδρίασης παρέστησαν, η εισηγήτρια, Δήμητρα Παπασταματίου, η Προϊσταμένη του Τμήματος Ελέγχου Αιτημάτων Διαπραγμάτευσης, Μαρία Παναγοηλιοπούλου, η Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Ελέγχου, Μαριλένα Σιδέρη, καθώς και ο Προϊστάμενος του Τμήματος Εθνικής Βάσης Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων και Στατιστικών Αναλύσεων, Γεράσιμος Ρηγάτος, οι οποίοι και αποχώρησαν πριν την έναρξη της διαδικασίας ψηφοφορίας και λήψης της απόφασης από τα Μέλη της Αρχής.

ΘΕΜΑ: Διατύπωση σύμφωνης γνώμης της Αρχής για την προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης, χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, του Δήμου Θεσσαλονίκης, κατά τις διατάξεις της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 32 του ν. 4412/2016, για την ανάθεση σύμβασης προμήθειας τετρακοσίων εβδομήντα (470) Η/Υ και τεχνικού εξοπλισμού για την αντιμετώπιση της κυβερνοεπίθεσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης», προϋπολογισμού 371.863,60 €, συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% (299.890,00 € χωρίς ΦΠΑ).

1. Με το υπ' αρ. 232204/16-09-2021 έγγραφο του Δήμου Θεσσαλονίκης (Α.Π. εισερχ. ΕΑΑΔΗΣΥ 5504/17.09.2021), όπως αυτό επανυποβλήθηκε σε Ορθή Επανάληψη (Ο.Ε.) στις 23.09.2021 και έλαβε Α.Π. εισερχ. Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. 5615/23.09.2021, μετά του συνημμένου σε αυτό φακέλου, ζητείται η παροχή σύμφωνης γνώμης της Αρχής, περί προσφυγής σε διαδικασία διαπραγμάτευσης σύμφωνα με το άρθρο 2, παρ. 2 περιπτ. γ', υποπερίπτωση δδ' του ν. 4013/2011, ως ισχύει, για λόγους επιτακτικής και κατεπείγουσας ανάγκης που οφείλεται σε απρόβλεπτη περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 32 παρ. 2 περιπτ. γ' του ν. 4412/2016, προς τον σκοπό σύναψης σύμβασης, με αντικείμενο την προμήθεια τετρακοσίων εβδομήντα (470) Η/Υ και τεχνικού εξοπλισμού για την αντιμετώπιση της κυβερνοεπίθεσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης, προϋπολογισμού 371.863,60 €, συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% (299.890,00 € χωρίς ΦΠΑ).

I. ΙΣΤΟΡΙΚΟ – ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

2. Από τη μελέτη των στοιχείων και εγγράφων του φακέλου της υπόθεσης, προκύπτουν τα ακόλουθα:

2.1 Όπως επικαλείται η αιτούσα αναθέτουσα αρχή:

«Στις 22/07/2021 σημειώθηκε κυβερνοεπίθεση στα πληροφοριακά συστήματα του Δήμου Θεσσαλονίκης, με αποτέλεσμα τη διακοπή της επικοινωνίας των Η/Υ των υπαλλήλων με τους κεντρικούς διακομιστές, την καταστροφή των πληροφοριακών συστημάτων του Δήμου και το κλείδωμα του συνόλου των εγγράφων των υπηρεσιών, ενώ ο Δήμος προχώρησε άμεσα στις προβλεπόμενες ενέργειες ενημέρωσης των αρμόδιων κρατικών φορέων, καταθέτοντας μάλιστα και μήνυση στη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος».

Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο με α.π. εισερχ. 239104/23.09.2021 υπηρεσιακό σημείωμα της Δ/σης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Τ.Π.Ε. του Δήμου Θεσσαλονίκης προς τη Δ/ση Προμηθειών και Αποθηκών του ίδιου Δήμου, επρόκειτο για «[...] κακόβουλο λογισμικό τύπου *ransomware*. Αμέσως έγιναν οι απαραίτητες ενημερώσεις και αναφορές προς τους αρμόδιους κρατικούς και κυβερνητικούς φορείς ασφαλείας ενώ παράλληλα κατατέθηκε μήνυση από τον

Αντιδήμαρχο Επιχειρησιακού Σχεδιασμού, Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης & Μεταναστευτικής Πολιτικής [...] στη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος.

Από την στιγμή εκείνη το σύνολο του δικτύου του Δήμου Θεσσαλονίκης θεωρείται μολυσμένο, ενώ σύμφωνα και με τις υποδείξεις της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, διακόπηκε η επικοινωνία μεταξύ των κεντρικών διακομιστών (servers), ΗΥ των υπαλλήλων καθώς και με τα περιφερειακά κτίρια (περίπου 100) όπου στεγάζονται κρίσιμες υπηρεσίες του Δήμου, όπως Πολεοδομία, Κοινωνικές Υπηρεσίες κ.ά.

Τα αποτελέσματα της επίθεσης, μεταξύ άλλων, ήταν:

- μερική ή ολική καταστροφή ορισμένων πληροφοριακών συστημάτων καθώς και των αντιγράφων ασφαλείας τους (backup)
- κλείδωμα – κρυπτογράφηση του συνόλου των εγγράφων των υπηρεσιών του Δήμου Θεσσαλονίκης που χρησιμοποιούσαν το Σύστημα Ηλεκτρονικής Διακίνησης Εγγράφων
- κλείδωμα - κρυπτογράφηση των εγγράφων των υπηρεσιών του Δήμου Θεσσαλονίκης τα οποία ήταν αποθηκευμένα σε file servers [...].

Όπως επικαλείται η αιτούσα, «Εν συνεχεία ο Δήμος Θεσσαλονίκης, σε συνεννόηση με τη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, προχώρησε σε διαδικασία έκτακτης επανεγκατάστασης συστημάτων με στόχο την ταχύτερη και ασφαλέστερη επαναλειτουργία των υπηρεσιών του, με τη διαδικασία ανάνηψης όμως να παραμένει δυσχερής, εξαιτίας της έκτασης της καταστροφής, αλλά και του γεγονότος ότι είναι πρωτόγνωρη τέτοιου είδους κυβερνοεπίθεση (σε άλλο σημείο χαρακτηρίζεται ως «πρωτόγνωρη και ευρείας κλίμακας επίθεση για τα δεδομένα της χώρας»).

Σημειωτέον ότι, η αιτούσα επικαλείται ότι:«[...]Το δίκτυο του Δήμου Θεσσαλονίκης εξυπηρετούσε πάνω από 1700 ΗΥ και 110 περιφερειακά κτίρια (Κτίρια διοίκησης, παιδικούς σταθμούς, βιβλιοθήκες, δημοτικά ιατρεία κ.ά.)».

[...] Προκειμένου να μπορέσει ο Δήμος Θεσσαλονίκης να θέσει εκ νέου σε λειτουργία το μηχανογραφικό του σύστημα, ύστερα από το απρόβλεπτο αυτό γεγονός, προχώρησε με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση στις παρακάτω συμβάσεις:

1^η διαδικασία διαπραγμάτευσης με τίτλο: «Λήψη εκτάκτων και υπερεπειγόντων μέτρων αντιμετώπισης της κυβερνοεπίθεσης στα ηλεκτρονικά συστήματα του Δήμου Θεσσαλονίκης».

CPV: «Υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης ηλεκτρονικών υπολογιστών, 72611000-6» και «Υπηρεσίες χρηματοδοτικής μίσθωσης, 66114000-2»

Προϋπολογισμός: 69.043,20 € συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% (55.680,00 € χωρίς ΦΠΑ)

Υπογράφηκε το υπ' αρ. 212070/27-08-2021 (ΑΔΑΜ: 21ΣΥΜΝ009122710) Συμφωνητικό, ποσού 69.043,20 €.

Λαμβάνοντας υπόψιν τις έκτακτες και επιτακτικές ανάγκες που προέκυψαν, ο Δήμος Θεσσαλονίκης με την πρώτη σύμβαση κάλυψε μέρος των απαραίτητων αναγκών όπως:

- Επανεγκατάσταση σε σύγχρονο και ασφαλές περιβάλλον κεντρικών υπολογιστικών υποδομών (servers).
- Επανεγκατάσταση σε σύγχρονο και ασφαλές περιβάλλον περιφερειακών υπολογιστικών υποδομών (clients).
- Μεταπτώσεις και μεταφορές δεδομένων και εφαρμογών.
- Λοιπές έκτακτες σχετικές ενέργειες κατ' απαίτηση.

Όλες οι ανωτέρω ενέργειες είναι απολύτως απαραίτητες για την επαναλειτουργία των πληγείσων υπηρεσιών και η ανάθεση των αντίστοιχων υπηρεσιών σε εξωτερικό συνεργάτη κρίθηκε αναγκαία επειδή ο Δήμος Θεσσαλονίκης αφενός δεν διαθέτει επαρκές εξειδικευμένο προσωπικό στην αντιμετώπιση τέτοιων έκτακτων περιστάσεων, ειδικά δε λαμβανομένης υπόψη της έκτασης των συμπτωμάτων και δεν διαθέτει άμεσα διαθέσιμους Η/Υ όπου αυτοί χρειαστούν, ενώ η τυπική διαδικασία απόκτησής τους είναι χρονοβόρα μέσω διεθνούς ανοικτού διαγωνισμού.

2^η διαδικασία διαπραγμάτευσης με τίτλο: «Προμήθεια και εγκατάσταση ειδικού εξοπλισμού αδιάλειπτης παροχής ρεύματος στο Computer Room του Δήμου Θεσσαλονίκης».

CPV: «Αδιάλειπτα τροφοδοτικά ρεύματος 31154000-0»

Προϋπολογισμός: 34.720,00 € συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ

Υπογράφηκε το υπ' αρ. 226827/10-09-2021 (ΑΔΑΜ: 21ΣΥΜΝ009189605) Συμφωνητικό, ποσού 33.728,00 € (συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ).

Με την δεύτερη σύμβαση έγινε η προμήθεια νέων συσκευών αδιάλειπτης παροχής ρεύματος (UPS) για την υποστήριξη της νέας υποδομής. Όπως προαναφέραμε, για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης κατάστασης, εγκαθίσταται σε νέο περιβάλλον το σύνολο των δικτυακών υποδομών του Δήμου Θεσσαλονίκης. Το νέο παράλληλο, καθαρό και ασφαλές περιβάλλον, είναι απομονωμένο από το παλιό μολυσμένο δίκτυο, του οποίου η διατήρηση είναι ζωτικής σημασίας, απαραίτητο για τη σταδιακή ανάκτηση των δεδομένων, που δεν έχουν επηρεαστεί από την

κυβερνοεπίθεση, και ήταν καταχωρημένα σε αυτό, αλλά και για τον έλεγχο των μολυσμένων αρχείων και εφαρμογών από τις αρμόδιες αρχές. Τα ήδη υπάρχοντα UPS εξακολουθούν να υποστηρίζουν αυτόν τον εξοπλισμό.

Το πεπαλαιωμένο και ευάλωτο δίκτυο διανομής ηλεκτρικού ρεύματος της χώρας καθώς και η αύξηση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας λόγω των καιρικών συνθηκών, έθεταν και θέτουν σε αυξημένο κίνδυνο τον εξοπλισμό του Δήμου Θεσσαλονίκης από προβλήματα τροφοδοσίας. Ακόμα και μια σύντομη απώλεια ρεύματος ή στιγμιαία υπέρταση μπορεί να καταστρέψει τον εξοπλισμό του φορέα και ταυτόχρονα να οδηγήσει σε απώλεια αναντικατάστατων δεδομένων από τα πληροφοριακά συστήματα, κυρίως του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Οικονομικών Υπηρεσιών – ΟΠΣΟΥ, καθιστώντας αδύνατη τη λειτουργία του φορέα. Ενδεικτικά επισημαίνουμε ότι τον Αύγουστο σε καθημερινή βάση υπήρχαν 3-5 πτώσεις τάσης, οι οποίες προκαλούσαν συνεχείς αδρανοποιήσεις και επανεκκινήσεις των συστημάτων του Δήμου αυξάνοντας τον κίνδυνο βλάβης ή και ολικής καταστροφής.

Επιπλέον, βρίσκεται σε εξέλιξη και η ακόλουθη (τρίτη) διαδικασία διαπραγμάτευσης:

3^η διαδικασία διαπραγμάτευσης με τίτλο: «Ανάθεση κατεπειγουσών υπηρεσιών υποστήριξης για την ανάνηψη από την κυβερνοεπίθεση»

CPV: «Υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης ηλεκτρονικών υπολογιστών, 72611000-6»

Προϋπολογισμός: 37.200,00 € (Διαδικασία σε εξέλιξη) με Φ.Π.Α.

Παρότι ο Δήμος Θεσσαλονίκης μερίμνησε για τη σταδιακή αντικατάσταση των Η/Υ, ώστε να παραμείνει ασφαλές το δίκτυό του, και πραγματοποίησε δύο διεθνείς διαγωνισμούς για το σκοπό αυτό, με την υπογραφή εντός του έτους 2020 των συμβάσεων 20SYMV006968950, 20SYMV006968418, 20SYMV006974613, 20SYMV007171002 και 20SYMV007169813, σημαντικός αριθμός Η/Υ παρέμεναν παλαιωμένοι τη στιγμή της κυβερνοεπίθεσης, διότι δεν πρόλαβε να διενεργηθεί ο νέος διεθνής, ανοικτός διαγωνισμός για τον οποίο έχει ήδη συνταχθεί μελέτη π.δ. 5.000.000 € περίπου.

Αναλυτικά, στο παλαιό δίκτυο του Δήμου Θεσσαλονίκης είχαν πρόσβαση 1.650 Η/Υ, περίπου, εκ των οποίων 1.000 είχαν λειτουργικό σύστημα εκτός επίσημης υποστήριξης (Windows XP και Windows 7), καθώς ο Δήμος Θεσσαλονίκης δεν πρόλαβε να τους αντικαταστήσει όλους, λόγω του μεγάλου αριθμού τους. Οι υπολογιστές αυτοί, λόγω της προαναφερθείσας παλαιότητας τους, δεν μπορούν να αναβαθμιστούν με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αξιοποίησή τους στο νέο

δίκτυο του Δήμου. Επίσης εντός του Δημαρχιακού Μεγάρου βρίσκονται περίπου 700 Η/Υ και οι υπόλοιποι είναι διάσπαρτοι στα περιφερειακά κτίρια σε ολόκληρη την πόλη. Για την εκτέλεση των απαραίτητων εργασιών, ήταν αναγκαία η μεταφορά των Η/Υ από τα απομακρυσμένα κτίρια στο Δημαρχιακό Μέγαρο.

Συμπεραίνεται λοιπόν, από τα ανωτέρω, ότι η κυβερνοεπίθεση αποτελεί ένα αιφνίδιο – απρόβλεπτο γεγονός που δεν θα μπορούσε αντικειμενικά με βάση τα διδάγματα της ανθρώπινης πείρας και λογικής να προβλεφθεί, ενώ προέκυψε βέβαια, ανεξάρτητα από τη βούληση του Δήμου Θεσσαλονίκης και δεν απορρέει από έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειάς του. Εξάλλου, ο Δήμος Θεσσαλονίκης σκοπεύει να αναθέσει με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης του άρθρου 32.2.γ του Ν. 4412/16 μόνο την απολύτως αναγκαία προμήθεια για την εξυπηρέτηση των άμεσων αναγκών του, οι οποίες άλλωστε προέκυψαν εξαιτίας της ίδιας της κυβερνοεπίθεσης και όχι για την κάλυψη τακτικών αναγκών του, που θα καλυφθούν με επόμενο διεθνή διαγωνισμό. Επιπλέον, η νέα μελέτη που βρίσκεται στο στάδιο της σύνταξης και θα περιλαμβάνει προμήθεια υπολογιστών και τεχνικού εξοπλισμού, όπως αναλυτικά αναφέρεται στο επισυναπτόμενο έγγραφο της αρμόδιας Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, θα τεθεί σε διαβούλευση και στη συνέχεια θα πραγματοποιηθεί ηλεκτρονικός διεθνής διαγωνισμός που όπως είναι γνωστό, οι διαδικασίες του είναι χρονοβόρες και στην καλύτερη περίπτωση διαρκούν από έξι μήνες έως ένα χρόνο.

Περαιτέρω, γίνεται αντιληπτό ότι είναι άμεση και επιτακτική ανάγκη να ανατεθεί η προμήθεια τετρακοσίων εβδομήντα (470) καινούριων ηλεκτρονικών υπολογιστών, προκειμένου ο Δήμος να μπορέσει να λειτουργήσει και να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Οι νέοι αυτοί υπολογιστές θα τοποθετηθούν σε υπηρεσίες αιχμής όπως το Τμήμα Ληξιαρχείου, το Τμήμα Δημοτολογίου, η Δ/νση Δόμησης και Πολεοδομικών Εφαρμογών, οι κοινωνικές υπηρεσίες κλπ. σημαντικές υπηρεσίες δηλαδή για την εξυπηρέτηση των πολιτών.

Σημειώνουμε ότι καθώς δεν υπάρχει όλο το ποσό στον Κ.Α. της αρμόδιας υπηρεσίας, θα γίνει χρήση του άρθρου 9, παρ. 4 του Π.Δ. 80/2016 σύμφωνα με το οποίο «Για τις δαπάνες για τις οποίες από τη φύση τους δεν είναι δυνατή η τήρηση της διαδικασίας του άρθρου 4 του παρόντος (συναλλαγματικές διαφορές, εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, δαπάνες πολιτικής προστασίας, διοικητικής εκτέλεσης, ΔΙΑΣ κ.λπ.), αναλαμβάνεται η υποχρέωση και δεσμεύεται η απαραίτητη πίστωση αμέσως μετά την παραλαβή του σχετικού λογαριασμού, της γνωστοποίησης της εκτελεστής, κατά τις κείμενες διατάξεις, δικαστικής απόφασης ή της σχετικής ειδοποίησης ή με την καθ' οιονδήποτε τρόπο γνωστοποίηση του ύψους και του χρόνου εξόφλησής τους.

Κατόπιν των ανωτέρω, σας υποβάλλουμε την υπ' αρ. 39/2021 Μελέτη και το Σχέδιο Απόφασης Οικονομικής Επιτροπής και παρακαλούμε ιδιαιτέρως για τον άμεσο έλεγχο του φακέλου προκειμένου να μπορέσει να ομαλοποιηθεί η κατάσταση στο Δήμο Θεσσαλονίκης».

2.2 Με βάση τα ανωτέρω, συνημμένα στο αίτημα υποβλήθηκαν επιπροσθέτως και τα κάτωθι έγγραφα – στοιχεία:

A) Μελέτη 39 / 2021 με τίτλο «Κατεπείγουσα προμήθεια και εγκατάσταση ηλεκτρονικών υπολογιστών και λοιπού εξοπλισμού του Δήμου Θεσσαλονίκης (ΔΘ), προϋπολογισμού 371.863,60 ΕΥΡΩ περιλαμβανομένου ΦΠΑ», που συντάχθηκε από το Τμήμα Διαχείρισης Δικτύων, Επικοινωνιών και Ασφάλειας της Δ/σης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών του Δήμου Θεσσαλονίκης, στην οποία αναγράφονται τα εξής:

«CRV: «30213000-5, Προσωπικοί ηλεκτρονικοί υπολογιστές»

«30232120-1, Εκτυπωτές μήτρας κουκίδων»

«30230000-0, Εξοπλισμός ηλεκτρονικών υπολογιστών»

Εισαγωγή

Στις 22-7-2021 ξεκίνησε μία μεγάλης έκτασης κυβερνοεπίθεση στα συστήματα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) του Δήμου Θεσσαλονίκης. Τέτοιου τύπου επιθέσεις (γνωστές και ως κυβερνοεπιθέσεις - «cyber attacks») λειτουργούν με ένα συνδυασμό δράσεων όπως οι παρακάτω:

- Κρυπτογράφηση αρχείων
- Διάδοση μέσω δικτύου
- Απόκρυψη και εξάπλωση κακόβουλου κώδικα πριν την εκτεταμένη εμφάνιση των συμπτωμάτων
- Διαγραφή αρχείων
- Απόκτηση κυριότητας συστημάτων και διαχειριστικών δομών
- Υποκλοπή δεδομένων
- Μελλοντικές παγίδες που δύνανται να αναζωπυρώσουν το πρόβλημα

Μετά τις απαραίτητες ενημερώσεις και αναφορές προς κυβερνητικούς φορείς ασφαλείας ξεκίνησε μεταξύ άλλων η διαδικασία έκτακτης επανεγκατάστασης συστημάτων με αποκλειστικό στόχο την όσο τη δυνατό ασφαλέστερη και ταχύτερη επαναλειτουργία υπηρεσιών του ΔΘ που επλήγησαν. Στο σημείο αυτό αναφέρουμε ότι για λόγους εμπιστευτικότητας δεν είναι εφικτή η παράθεση πολλών λεπτομερειών, ειδικά δε ενόσω είναι σε εξέλιξη η αστυνομική έρευνα. Παρόλη την κινητοποίηση όμως παραμένει δυσχερής η διαδικασία ανάνηψης, αφού πρόκειται για πρωτόγνωρη και ευρείας κλίμακας επίθεση για τα δεδομένα της χώρας, ενώ η

διαδικασία επανεγκατάστασης εκατοντάδων υπολογιστών δημιουργεί την ανάγκη προμήθειας νέων με πιο σύγχρονες προδιαγραφές, ώστε οι τελευταίοι να είναι σε θέση να υποστηρίζουν την εγκατάσταση και λειτουργία σύγχρονων λογισμικών εφαρμογών και συστήματος.

Για το λόγο αυτό με την παρούσα προτείνεται η προμήθεια 500 νέων Η/Υ επαρκούς χωρητικότητας και σύγχρονων προδιαγραφών, συνοδευόμενων από εξοπλισμό δικτύου και ειδικούς εκτυπωτές ακίδων.

Τεχνική Περιγραφή του Αντικειμένου

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης (ΔΘ) διαθέτει όπως είναι γνωστό ένα σύγχρονο και εκτεταμένο δίκτυο δεδομένων και φωνής, το οποίο εδώ και χρόνια επεκτείνεται σταδιακά σε όσα περισσότερα από τα 110 περιφερειακά κτίρια είναι εφικτό.

Βασικό χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής του δικτύου είναι η υλοποίηση μοντέλου "headquarters - branches", με πιο απλά λόγια τα περιφερειακά κτίρια είναι συνδεδεμένα με το δημαρχείο μέσω μισθωμένων κυκλωμάτων και όλες οι υπηρεσίες (σύνδεση με το Internet, εισερχόμενες και εξερχόμενες κλήσεις, χρήση Ολοκληρωμένων Πληροφοριακών Συστημάτων-ΟΠΣ) διαμοιράζονται στα περιφερειακά κτίρια και στους χρήστες του Δημαρχείου μέσω των κεντρικών υπολογιστικών και δικτυακών υποδομών που είναι εγκατεστημένες στο computer room του ΔΘ, όπου τερματίζονται και τα κυκλώματα διασύνδεσης με τους παρόχους, το ΣΥΖΕΥΞΙΣ κ.λπ.

Η πρόσφατη κυβερνοεπίθεση έπληξε τόσο τις κεντρικές όσο και τις περιφερειακές υπολογιστικές υποδομές και όπως αναφέρθηκε παραπάνω η επίθεση ενέχει τρέχοντες και μελλοντικούς κινδύνους.

Λαμβάνοντας υπόψιν τις έκτακτες και επιτακτικές ανάγκες που προέκυψαν, όπως αυτές περιγράφονται στην εισαγωγή της παρούσης, ο ΔΘ καλείται να προβεί άμεσα σε ενέργειες απαραίτητες όπως:

- Επανεγκατάσταση του συνόλου των Η/Υ του οργανισμού.
- Έλεγχο του συνόλου των αρχείων για ιούς κλπ.
- Προμήθεια και εγκατάσταση ενημερωμένων εκδόσεων λογισμικού συστήματος και εφαρμογών.

Όλες οι ανωτέρω ενέργειες είναι απολύτως απαραίτητες για την ασφαλή επαναλειτουργία των πληγείσων υπηρεσιών του ΔΘ και η ανάθεση των αντίστοιχων υπηρεσιών σε εξωτερικό συνεργάτη κρίνεται αναγκαία για τους εξής λόγους:

(α) ο Δήμος Θεσσαλονίκης (Δ.Θ.) δεν διαθέτει εξειδικευμένο προσωπικό στην αντιμετώπιση τέτοιων έκτακτων περιστάσεων-ειδικά δε λαμβανομένης υπόψιν της έκτασης των συμπτωμάτων.

(β) Ο Δ.Θ. δεν διαθέτει άμεσα διαθέσιμους ΗΥ όπου αυτοί χρειαστούν, η δε διαδικασία απόκτησης αυτών είναι χρονοβόρα.

Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης περιλαμβάνει τις εξής δράσεις:

α) Προμήθεια και εγκατάσταση 470 νέων ηλεκτρονικών υπολογιστών με τις εξής προδιαγραφές:

Προδιαγραφές	Υποχρεωτική Απαίτηση	Απάντηση Προμηθευτή	Παραπομπή
Να γίνει προμήθεια τουλάχιστον 470 συστημάτων Η/Υ διαστάσεων όχι μεγαλύτερων από microtower και ίδιου configuration στο σύνολό τους. (ίδιος κατασκευαστής, μοντέλο και σύνθεση)	NAI		
Το κάθε σύστημα να αποτελείται από Υπολογιστή, Πληκτρολόγιο, Ποντίκι του ίδιου κατασκευαστή.	NAI		
Ο Η/Υ να έχει επεξεργαστή τουλάχιστον 6 πυρήνων με βασική συχνότητα τουλάχιστον 3,1GHz και μνήμη cache τουλάχιστον 12MB.	NAI		
Ο Η/Υ να έχει υποσύστημα ήχου	NAI		
Ο Η/Υ να έχει μνήμη RAM τουλάχιστον 8 GB (1x8Gb) DDR4 2666MHz και να υποστηρίζει μέχρι 128GB.	NAI		
Ο Η/Υ να έχει δίσκο M.2 NVMe με χωρητικότητα τουλάχιστον 512GB (M.2 2280 PCIe NVMe Solid State Drive)	NAI		
Ο Η/Υ να υποστηρίζει και δεύτερο δίσκο M.2 NVMe	NAI		
Έκαστος Η/Υ να διαθέτει στην εμπρόσθια όψη τουλάχιστον τις εξής θύρες: 1x USB type C, 4x USB type A, 1x headphone/microphone combo.	NAI		
Έκαστος Η/Υ να διαθέτει στην οπίσθια όψη τουλάχιστον 5x USB type A θύρες, 2x Display Port 1.4, 1x VGA, 1x RJ-45	NAI		
Έκαστος Η/Υ να συνοδεύεται από Windows 10 Pro Greek, εγκατεστημένα στο εργοστάσιο κατασκευής. Να πιστοποιείται από δήλωση του κατασκευαστή.	NAI		
Η κατασκευάστρια εταιρεία της κεντρικής μονάδας των Η/Υ θα διαθέτει διαδικτυακό τόπο για την on-line υποστήριξη του συστήματος. Δηλαδή θα δίνεται η δυνατότητα για το προσφερόμενο μοντέλο το "κατέβασμα" (download) των οδηγών (drivers), των αναβαθμίσεων BIOS, των εγχειριδίων χρήσης, κλπ.	NAI		
Οι Η/Υ θα προέρχονται από διεθνή κατασκευαστικό οίκο ηλεκτρονικών υπολογιστών, πιστοποιημένο κατά ISO 9001:2008 (ή μεταγενέστερο ισοδύναμό του)	NAI		
Οι Η/Υ να διαθέτουν οπτικό μέσο ανάγνωσης και εγγραφής DVD/RW	NAI		

Οι Η/Υ θα προέρχονται από διεθνή κατασκευαστικό οίκο ηλεκτρονικών υπολογιστών, πιστοποιημένο κατά ISO 14001:2008 (ή μεταγενέστερο ισοδύναμό του)	NAI		
Οι Η/Υ θα φέρουν από το εργοστάσιο του κατασκευαστή τον δικό τους αριθμό παραγωγής (model/part number), που θα πιστοποιείται με βάση τα διεθνή πρότυπα (ISO/IEC) ότι συμμορφώνεται ως προς τα επιτρεπτά από την Ευρωπαϊκή Ένωση όρια ηλεκτρομαγνητικών εκπομπών τύπου EMC (ή ισοδύναμα)	NAI		
Οι Η/Υ θα ανήκουν σε μοντέλο παραγωγής που προορίζεται από τον κατασκευαστή για χρήση σε επαγγελματικό περιβάλλον (business-oriented personal computer)	NAI		
Οι Η/Υ θα φέρουν πιστοποιήσεις CE, RoHS, Energy Star & EPEAT	NAI		
Οι Η/Υ θα καλύπτονται από εγγύηση τριών ετών από τον κατασκευαστή, με επιτόπου απόκριση, δηλαδή ο κατασκευαστής ή ο εκάστοτε εξουσιοδοτημένος αντιπρόσωπός του (επίσημο επισκευαστικό κέντρο του κατασκευαστή των Η/Υ, αποδεικνυόμενο με επίσημη δήλωση του κατασκευαστή αυτών) , καθίσταται υπεύθυνος ώστε εντός της επόμενης εργάσιμης μέρας από την αναγγελία της βλάβης, να μεριμνήσει για την επισκευή της (με επιτόπου επίσκεψη τεχνικού ή την παραλαβή, μεταφορά, επιδιόρθωση και επιστροφή της συσκευής στο σημείο παραλαβής). Σε περίπτωση που η επισκευή είναι αδύνατη, θα πρέπει να φροντίσει για την ολική αντικατάσταση του προϊόντος.	NAI		
Η παράδοση των υπολογιστών θα γίνει εντός 5 εργάσιμων ημερών από την ανάθεση της προμήθειας/υπογραφή σύμβασης. Ο χρόνος παράδοσης να βεβαιώνεται γραπτώς από την κατασκευάστρια εταιρία.	NAI		

Οι ανωτέρω 470 Η/Υ θα εγκατασταθούν από τον ανάδοχο στο Δημαρχείο και σε περιφερειακά κτίρια, με βάση τις εξής προδιαγραφές:

1. Εγκατάσταση των νέων Η/Υ με εφαρμογές και ότι άλλο είναι απαραίτητο πχ εκτυπωτές, scanners κ.λπ., ακολουθώντας τις οδηγίες των τεχνικών της Μηχ/σης του ΔΘ και σύνδεση αυτών στο δίκτυο
2. Ένταξη των νέων Η/Υ στο windows domain.

3. Μεταφορά παλαιών αρχείων τα οποία είτε θα παραδοθούν από το προσωπικό της Μηχ/σης, είτε θα αφαιρεθούν από τους υφιστάμενους (προς αντικατάσταση Η/Υ) προς τους νέους Η/Υ.
4. Μεταφορά των παλαιών (προς αντικατάσταση) και νέων Η/Υ από/προς το Δημαρχείο και τα περιφερειακά κτίρια με μέσο του αναδόχου.
5. Εγκατάσταση εκτυπωτών στους νέους Η/Υ.
6. Λοιπές ρυθμίσεις στους νέους Η/Υ (scanners κ.λπ.) βάσει οδηγιών των τεχνικών της Μηχ/σης.
7. Η διάρκεια των εγκαταστάσεων δεν θα υπερβαίνει τους 2 μήνες.

β) Προμήθεια 8 εκτυπωτών ακίδας τύπου Dascom/Tally 2600+ με εγγύηση τριών ετών. Οι εκτυπωτές δύνανται να παραδοθούν από διαφορετικό ανάδοχο και ο χρόνος παράδοσής τους δεν δύναται να υπερβαίνει τους 2 μήνες.

γ) Προμήθεια των παρακάτω υλικών αναβάθμισης Η/Υ με εγγύηση τριών ετών:

- 80 δίσκοι SSD 256GB
- 80 μνήμες RAM 4GB **πρακτικά** συμβατές με DELL optiplex 3010

Ενδεικτικός Προϋπολογισμός

CPV	Είδος	Μονάδα Μέτρησης	Ποσότητα	Τιμή Μονάδος (χωρίς ΦΠΑ)	Σύνολο (χωρίς ΦΠΑ)
Προμήθεια Ηλεκτρονικών υπολογιστών, CPV 30213000-5	Προμήθεια και Εγκατάσταση	τεμάχια	470	615.00	289,050.00
Προμήθεια 8 εκτυπωτών ακίδας, CPV	Προμήθεια	τεμάχια	8	730.00	5,840.00
Προμήθεια υλικών αναβάθμισης Η/Υ	Προμήθεια	εφάπαξ	1	5,000.00	5,000.00
Σύνολο (χωρίς ΦΠΑ)					299,890.00
Αξία ΦΠΑ 24%					71,973.60
Σύνολο (με ΦΠΑ)					371,863.60

Β) Το με α.π. εισερχ. 239104/23.09.2021 υπηρεσιακό σημείωμα της Δ/νσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Τ.Π.Ε. του Δήμου Θεσσαλονίκης προς τη Δ/νση Προμηθειών και Αποθηκών του ιδίου Δήμου, στο οποίο, μεταξύ άλλων,

αναφέρονται τα εξής: «[...] Για κάθε ΗΥ που εγκαθίσταται στο νέο δίκτυο του Δήμου Θεσσαλονίκης, θα πραγματοποιηθούν οι παρακάτω εργασίες:

- Αφαίρεση, προσωρινή αποθήκευση σε storage εκτός δικτύου και έλεγχος όλων των αρχείων, με κατάλληλα προγράμματα προστασίας από ιούς (antivirus),
- Format, επανεγκατάσταση λειτουργικού προγράμματος (Windows10) καθώς και των απαραίτητων εφαρμογών για την λειτουργία του Δήμου Θεσσαλονίκης,
- Δειγματοληπτικός έλεγχος ορθής λειτουργίας,
- Επανατοποθέτηση των ελεγμένων αρχείων των χρηστών,
- Μεταφορά από και προς τοι Δημαρχιακό Μέγαρο Θεσσαλονίκης.

Η εκτέλεση των ανωτέρω εργασιών θα γίνει υπό την επίβλεψη στελεχών της Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Τ.Π.Ε., σε ασφαλή χώρο εντός του Δημαρχιακού Μεγάρου, για την διασφάλιση της ακεραιότητας των δεδομένων. Για το λόγο αυτό, σε αίθουσα του Δημαρχιακού Μεγάρου εγκαταστάθηκε η αναγκαία υποδομή για την εκτέλεση των εργασιών.

Όλες οι ανωτέρω ενέργειες είναι απολύτως απαραίτητες για την ασφαλή επαναλειτουργία των υπηρεσιών και η ανάθεση των αντίστοιχων υπηρεσιών σε εξωτερικό συνεργάτη κρίθηκε αναγκαία, επειδή ο Δήμος Θεσσαλονίκης:

- δεν διαθέτει επαρκές προσωπικό στην αντιμετώπιση τέτοιων έκτακτων περιστάσεων-ειδικά δε λαμβανομένης υπόψη της έκτασης των συμπτωμάτων.
- δεν διαθέτει άμεσα διαθέσιμους ΗΥ όπου αυτοί χρειαστούν, η δε διαδικασία απόκτησης αυτών είναι χρονοβόρα.

Έργα που σχεδιάζονται:

Προμήθεια υποδομών Disaster Recovery και Business Continuity, καθώς και προμήθεια - εγκατάσταση υπολογιστών και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού στο Δημαρχιακό Μέγαρο και τα περιφερειακά κτίρια Υπηρεσιών του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Προϋπολογισμός: περίπου 5.000.000€ - Δάνειο ΕΤΕπ

Προβλεπόμενες εργασίες:

- Ανάπτυξη Disaster Recovery Site (DRS) για την διασφάλιση της βιωσιμότητας και ακεραιότητας των ψηφιακών δεδομένων και των εγκατεστημένων εφαρμογών του Data Center (DC)

- Ανάπτυξη Business Continuity Site (BCS)
- Αντικατάσταση του υφιστάμενου δικτύου κορμού και διανομής οπτικών ινών
- Προμήθεια και εγκατάσταση ενεργού και παθητικού τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού στο σύνολο των 22 κατανεμητών του Δημαρχείου
- Ριζική ανακατασκευή του Data Center του Δημαρχείου
- Κατασκευή τοπικών δικτύων σε όσα κτίρια του ΔΘ δεν διαθέτουν, αποκατάσταση χρόνιων και εκτεταμένων βλαβών σε δίκτυα υφιστάμενων κτιρίων ή ολική ανακατασκευή καλωδιώσεων σε επιλεγμένα κτίρια, μαζί με εγκατάσταση νησίδων WiFi σε κτίρια του Δήμου.
- Προμήθεια και εγκατάσταση σύγχρονων υπολογιστών. Από την απαιτούμενη ποσότητα θα αφαιρεθεί η ποσότητα των ΗΥ που θα προμηθευθεί ο Δήμος Θεσσαλονίκης με την διαδικασία του κατεπείγοντος.

Κατόπιν των ανωτέρω, γίνεται αντιληπτό ότι είναι άμεση και επιτακτική ανάγκη να γίνει προμήθεια 470 καινούριων υπολογιστών, προκειμένου ο Δήμος να μπορέσει να λειτουργήσει και να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Οι νέοι αυτοί υπολογιστές θα τοποθετηθούν σε υπηρεσίες αιχμής όπως το Τμήμα Ληξιαρχείου, το Τμήμα Δημοτολογίου, η Διεύθυνση Δόμησης και Πολεοδομικών Εφαρμογών, οι κοινωνικές υπηρεσίες, παιδικοί σταθμοί κ.λπ.».

Γ) Σχέδιο απόφασης της Οικονομικής Επιτροπής στο οποίο αναφέρεται:

«[...]α) Εγκρίνεται, κατόπιν σύμφωνης γνώμης της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων, η προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, σύμφωνα με το άρθρο 32.2.γ του Ν. 4412/16, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, με ανοιχτή πρόσκληση, για την προμήθεια τετρακοσίων εβδομήντα (470) Η/Υ και τεχνικού εξοπλισμού, π.δ. 371.863,60 € συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% για την αντιμετώπιση της κυβερνοεπίθεσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης.

β) Εγκρίνονται οι τεχνικές προδιαγραφές, ο ενδεικτικός προϋπολογισμός και οι ειδικοί όροι της Δ/σης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Μελέτη 39/2021).

γ) Εγκρίνεται η ανάθεση της προμήθειας με τίτλο «Προμήθεια τετρακοσίων εβδομήντα (470) Η/Υ και τεχνικού εξοπλισμού, π.δ. 371.863,60 € συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% για την αντιμετώπιση της κυβερνοεπίθεσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης» και με κριτήριο ανάθεσης τη χαμηλότερη από οικονομική άποψη προσφορά[...]

2.3 Κατόπιν εξηγήσεων που ζητήθηκαν από την Αρχή, κατά τη διάρκεια της Συνεδρίασης, η αιτούσα, με το από 5/10/2021 μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Τ.Π.Ε. του Δήμου Θεσσαλονίκης (το οποίο έλαβε α.π. εισερχ. ΕΑΑΔΗΣΥ 5918/5.10.2021), διευκρίνισε επιπροσθέτως τα κάτωθι:

«Επισημαίνουμε ότι πριν την κυβερνοεπίθεση στο δίκτυο ΗΥ του Δήμου Θεσσαλονίκης είχαν ληφθεί και εφαρμόζονταν τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας όπως:

- χρήση firewall,
- διαβαθμισμένη πρόσβαση χρηστών,
- χρήση αντιικών προγραμμάτων (antivirus),
- λήψη αντιγράφων ασφαλείας,
- παρακολούθηση και έλεγχος των υποδομών (monitoring, logging κ.ά.)

Τονίζουμε ότι η αρμοδιότητα της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων προβλέπεται από τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου Θεσσαλονίκης με αντίστοιχο τμήμα.

2) Η κυβερνοεπίθεση ήταν πολύ σοβαρή και δεν κατέστη δυνατό να αναχαιτιστεί από τα εφαρμοζόμενα μέτρα ασφαλείας δεδομένου ότι επρόκειτο για ιδιαίτερα επιθετική κακόβουλη ενέργεια τύπου ransomware, όπου δηλαδή γίνεται βίαια κρυπτογράφηση πάσης φύσεως αρχείων και στη συνέχεια ζητούνται λύτρα για την αποκρυπτογράφηση αυτών.

Τα Πληροφορικά συστήματα που επλήγησαν είναι τα εξής:

- Πληροφοριακό σύστημα GIS: Έχουν πληγεί οι 3 από τους 4 servers.
- Πληροφοριακό σύστημα ΣΗΔΕ: Έχουν πληγεί και οι 2 servers.
- Πληροφοριακό σύστημα ελέγχου πρόσβασης και παρουσιολογίων: Έχει πληγεί ο 1 εκ των 2 servers.
- Πληροφοριακό σύστημα εξυπηρέτησης του πολίτη με ιστορικά στοιχεία: Έχουν πληγεί και οι 2 servers, που είχαν ρόλους DHCP, DNS, Domain Controllers, File services, Print Services.
- Πληροφοριακό σύστημα δημοτολογίου (Singular) με ιστορικά στοιχεία: Έχουν πληγεί και οι 3 servers.
- Παλαιό πληροφοριακό σύστημα βιβλιοθηκών: Έχουν πληγεί και οι 2 servers.
- Πληροφορικό σύστημα AIMMS: Έχει πληγεί ο server.
- Πληροφοριακό σύστημα πολεοδομίας με ιστορικά στοιχεία: Έχει πληγεί ο server.

- Πληροφοριακό σύστημα διπλογραφικού και Δήμου Τριανδρίας με ιστορικά στοιχεία: έχει πληγεί ο server.
- Development VMs: Έχουν πληγεί 10 περίπου virtual machines.

3) Σχετικά με το αίτημα για την προμήθεια οκτώ ειδικού τύπου εκτυπωτών ακίδων διευκρινίζουμε ότι δεν είναι δυνατή η χρήση των παλαιών τύπων εκτυπωτών ακίδων λόγω ασυμβατότητας (παράλληλη θύρα, drivers κ.ά.) με τις προδιαγραφές του νέου ενισχυμένου συστήματος ασφάλειας του δικτύου. Οι συγκεκριμένοι εκτυπωτές θα καλύψουν κατεπείγουσες και ανελαστικές ανάγκες των υπηρεσιών του Δήμου (Ταμείο)».

II. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 2 περ. γ' υποπερ. δδ' του ν. 4013/2011, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 21 παρ. 2 περ. α' και β' του ν. 4441/2016, οι αποφάσεις των αναθετουσών Αρχών που αφορούν την προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης για την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων, σύμφωνα με την περίπτωση β' της παρ. 2 του άρθρου 26 και τα άρθρα 32 και 269 του ν. 4412/2016, εξαιρουμένων των περιπτώσεων ανωτέρας βίας, εκδίδονται μετά από σύμφωνη γνώμη της Αρχής, εφόσον οι συμβάσεις αυτές εμπίπτουν, λόγω της εκτιμώμενης αξίας τους, στο πεδίο εφαρμογής των Οδηγιών 2014/24/ΕΚ και 2014/25/ΕΚ, οι οποίες ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με το ν. 4412/2016. Κατά την άσκηση της εν λόγω αρμοδιότητας η Αρχή λαμβάνει υπόψη της τις γενικές αρχές του ενωσιακού και εθνικού δικαίου. Η εν λόγω αρμοδιότητα ασκείται μέσα σε προθεσμία είκοσι (20) εργασιμών ημερών από την περιέλευση του σχεδίου απόφασης στην Αρχή, συνοδευόμενου από όλα τα στοιχεία στα οποία θεμελιώνεται, κατά περίπτωση, η προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης, με μέριμνα της αναθέτουσας αρχής.

4. Τα οριζόμενα στον ν. 4412/2016 (Α' 147/2016) «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)», ως ισχύει:

Άρθρο 2 παρ. 1 περ. 5) ως «δημόσιες συμβάσεις» και ως «συμβάσεις έργων, μελετών, υπηρεσιών και προμηθειών» νοούνται οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων και μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών ή αναθετόντων φορέων, αντίστοιχα, και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την εκπόνηση μελετών, την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών,

Άρθρο 2 παρ. 1 περ. 8) ως «δημόσιες συμβάσεις προμηθειών» και ως «συμβάσεις προμηθειών» νοούνται οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την αγορά, τη χρηματοδοτική μίσθωση, τη μίσθωση ή τη μίσθωση - πώληση, με ή χωρίς δικαίωμα

αγοράς, προϊόντων. Μια σύμβαση προμηθειών μπορεί να περιλαμβάνει, παρεμπιπτόντως, εργασίες τοποθέτησης και εγκατάστασης,

Το Άρθρο 5 «Κατώτατα όρια» (άρθρο 4 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), ως εφαρμόζεται κατόπιν έκδοσης του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1828 της Επιτροπής της 30ης Οκτωβρίου 2019 (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L279/25 της 31.10.2019) για τις διαδικασίες σύναψης σύμβασης κατά το χρονικό διάστημα από 01.01.2020 έως 31.12.2021, ορίζει ως κατώτατα όρια για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών για τις μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές, σε συνάρτηση προς την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, το ποσό των ευρώ 214.000,00.

Το Άρθρο 6 «Μέθοδοι υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης» (άρθρο 5 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ):

«1. Ο υπολογισμός της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης βασίζεται στο συνολικό πληρωτέο ποσό, χωρίς ΦΠΑ, όπως εκτιμάται από την αναθέτουσα αρχή, συμπεριλαμβανομένου κάθε τυχόν δικαιώματος προαίρεσεως ή τυχόν παρατάσεων της σύμβασης, όπως ορίζουν ρητά τα έγγραφα της σύμβασης {...} 2. Όταν αναθέτουσα αρχή αποτελείται από χωριστές επιχειρησιακές μονάδες λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία για όλες τις χωριστές επιχειρησιακές μονάδες. Κατά παρέκκλιση του πρώτου εδαφίου, όταν μία χωριστή επιχειρησιακή μονάδα είναι ανεξαρτήτως υπεύθυνη για τις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων της ίδιας ή ορισμένων κατηγοριών αυτών, η αξία των συμβάσεων μπορεί να υπολογίζεται στο επίπεδο της συγκεκριμένης μονάδας. 3. Η επιλογή της χρησιμοποιούμενης μεθόδου για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης δεν γίνεται με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής οποιασδήποτε διάταξης του παρόντος νόμου. Η σύμβαση δεν κατατέμενεται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται η εφαρμογή οποιασδήποτε διάταξης του παρόντος νόμου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους. 4. Η εκτιμώμενη αξία ισχύει τη στιγμή της αποστολής της προκήρυξης διαγωνισμού {...} 11. Όταν πρόκειται για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών ή υπηρεσιών οι οποίες έχουν περιοδικό χαρακτήρα ή οι οποίες προβλέπεται να ανανεωθούν μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, λαμβάνεται ως βάση για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης: α) είτε η συνολική πραγματική αξία των διαδοχικών συμβάσεων του ίδιου τύπου οι οποίες συνήφθησαν κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο ή οικονομικό έτος, αναπροσαρμοσμένη, ει δυνατόν, προκειμένου να ληφθούν υπόψη ενδεχόμενες μεταβολές ως προς τις ποσότητες ή την αξία τους κατά τους δώδεκα μήνες που έπονται της αρχικής σύμβασης· β) είτε η εκτιμώμενη συνολική αξία των διαδοχικών συμβάσεων που συνήφθησαν κατά το δωδεκάμηνο που έπεται της πρώτης παράδοσης ή κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, εφόσον αυτό υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες {...}».

Το άρθρο 32 «Προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση» (άρθρο 32 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ):

«1. Στις ειδικές περιπτώσεις και περιστάσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 6, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναθέτουν δημόσιες συμβάσεις προσφεύγοντας στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση. 2. Η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση μπορεί να χρησιμοποιείται για δημόσιες συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών σε οποιαδήποτε από τις κατωτέρω περιπτώσεις: [...]

γ) στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο, εάν λόγω κατεπείγουσας ανάγκης οφειλόμενης σε γεγονότα απρόβλεπτα για την αναθέτουσα αρχή, δεν είναι δυνατή η τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται για τις ανοικτές, κλειστές ή ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση. Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη».

Τα προβλεπόμενα στο άρθρο 32Α:

«Ρύθμιση ζητημάτων προσφυγής σε διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση

1. Εξαιρούνται της υποχρεωτικής εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 22, περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες, του άρθρου 36, περί υποχρέωσης χρήσης και λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, της παρ. 1 του άρθρου 72, περί εγγυήσεων, και των παρ. 1 έως 4 του άρθρου 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, οι ακόλουθες περιπτώσεις του άρθρου 32, περί προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση: α) όπου η δυνατότητα ανάθεσης περιορίζεται σε έναν προκαθορισμένο συμμετέχοντα, σύμφωνα με την περ. β` της παρ. 2, την παρ. 3, την περ. β` της παρ. 4 και την παρ. 6,

β) όπου η ανάθεση έχει επείγοντα χαρακτήρα σύμφωνα με την περ. γ` της παρ. 2, ή

γ) όπου η συναλλαγή αφορά σε προμήθεια αγαθών που είναι εισηγμένα και αγοράζονται σε χρηματιστήριο εμπορευμάτων σύμφωνα με την περ. γ` της παρ. 4.

2. Στις περιπτώσεις του άρθρου 32, περί προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, η διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης διεξάγεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στους όρους της πρόσκλησης, όπου υπάρχει, και η αξιολόγηση των προσφορών μπορεί να γίνεται σε ενιαίο στάδιο με την ανάθεση της σύμβασης. Η διαδικασία της διαπραγμάτευσης γίνεται από γνωμοδοτικό όργανο, το οποίο συγκροτείται από την αναθέτουσα αρχή σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 221, περί οργάνων διενέργειας ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων, και εισηγείται προς το αποφαινόμενο όργανο για κάθε θέμα που ανακύπτει κατά την ανάθεση της σύμβασης. Ειδικά στην περίπτωση που συντρέχουν οι περιστάσεις της περ. β` της παρ. 1 ως γνωμοδοτικό όργανο μπορεί να ορίζεται και η αρμόδια υπηρεσία της αναθέτουσας αρχής.

3. Στην περ. γ` της παρ. 1 δεν απαιτείται προηγούμενη πρόσκληση και η διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης διεξάγεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής.»

5. Τα οριζόμενα στον ν. 4782/2021 (Α' 36/2021) «Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία» και, ιδίως, το **άρθρο 142 «Έναρξη ισχύος Μέρους Α`**», σύμφωνα με το οποίο:

«1. Η ισχύς των διατάξεων:

α) του άρθρου 4, κατά το μέρος που τροποποιεί την παρ. 1 του άρθρου 36 του ν. 4412/2016,

β) των άρθρων 10, 20 παρ. 4, 34 κατά το μέρος που τροποποιεί την παρ. 2 του άρθρου 92 του ν. 4412/2016, 55, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 66 έως 79, 82 έως 86, 89 έως 93, 95 έως 98, 100, 131, 134 και 138,

γ) του άρθρου 108, κατά το μέρος που τροποποιεί την περ. α` της παρ. 11 του άρθρου 221 του ν. 4412/2016,

δ) του άρθρου 109, κατά το μέρος που τροποποιεί την παρ. 7 του άρθρου 258 του ν. 4412/2016, αρχίζει από την 1η.9.2021.

2. Η ισχύς των άρθρων 3, 6 κατά το μέρος που τροποποιεί τις παρ. 1 και 5 του άρθρου 38 του ν. 4412/2016, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 42, 49, 62, 65, 80, 81, 87, 88, 94, 99, 101, 108, εκτός της περ. α` της παρ. 11, 121 και 127 αρχίζει από τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Η ισχύς των υπολοίπων άρθρων του παρόντος αρχίζει από την 1η.6.2021, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στις επιμέρους διατάξεις του».

III. ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Το υπό εξέταση αίτημα του Δήμου Θεσσαλονίκης αφορά στη σύναψη σύμβασης προμήθειας τετρακοσίων εβδομήντα (470) Η/Υ και τεχνικού εξοπλισμού, για την αντιμετώπιση κυβερνοεπίθεσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης, προϋπολογισμού 371.863,60 € συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% (299.890,00 € χωρίς ΦΠΑ), μέσω της διαδικασίας της διαπραγμάτευσης, βάσει της περιπτ. γ της παρ. 2 του άρθρου 32 ν. 4412/2016, ήτοι για λόγους κατεπείγουσας ανάγκης οφειλόμενης σε απρόβλεπτη κατάσταση.

1. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ν. 4013/2011, άρθρο 2 παρ. 2 περιπτ. γ' υποπερ. δδ', οι αποφάσεις των αναθετουσών Αρχών που αφορούν την προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης σύμφωνα με τα άρθρα 26 παρ. 2 περιπτ. β' και 32 ν. 4412/2016, εκδίδονται μετά από σύμφωνη γνώμη της Αρχής, εφόσον εμπίπτουν, λόγω εκτιμώμενης αξίας, στο πεδίο εφαρμογής των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, με τη ρητή εξαίρεση των περιπτώσεων ανωτέρας βίας. Κατά συνέπεια, συντρέχει η αρμοδιότητα της Αρχής για την παροχή σύμφωνης γνώμης επί του εν λόγω αιτήματος, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 περ. γ υποπερ. δδ' του ν. 4013/2011, όπως ισχύει, καθώς η σκοπούμενη σύμβαση ανέρχεται σε ποσό άνω του ορίου των 214.000,00 ευρώ, το οποίο ορίζεται επί του παρόντος χρόνου ως το κατώτατο όριο εφαρμογής της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ από μη Κεντρικές Αναθέτουσες Αρχές (Κ.Α.Α.), όπως η αιτούσα.
2. Αναφορικά με τη δυνατότητα προσφυγής στη διαδικασία διαπραγμάτευσης επισημαίνεται ότι η διαδικασία αυτή έχει εξαιρετικό χαρακτήρα και επιτρέπεται να εφαρμόζεται μόνο στις περιοριστικώς απαριθμούμενες στα άρθρα 30 και 31 της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ και ήδη άρθρα 26 και 32 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, περιπτώσεις (αντίστοιχα άρθρα 24 και 25 π.δ. 60/2007, και ήδη άρθρα 26 και 32 του ν. 4412/2016). Περαιτέρω επισημαίνεται ότι οι εν λόγω διατάξεις, στο μέτρο που εισάγουν εξαιρέσεις που συνιστούν παρέκκλιση από την βασική ρύθμιση, ήτοι από τους κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση της αρχής της διαφάνειας, του ελεύθερου ανταγωνισμού, της αποφυγής των διακρίσεων και της ίσης μεταχείρισης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, πρέπει να αποτελούν αντικείμενο συσταλτικής ερμηνείας. Συγκεκριμένα, προκειμένου η Οδηγία 2014/24/ΕΚ να μην απωλέσει την πρακτική αποτελεσματικότητά της, τα κράτη μέλη και οι αναθέτουσες αρχές τους δεν επιτρέπεται να προβλέπουν περιπτώσεις προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση που δεν προβλέπονται από την εν λόγω Οδηγία ή να συνοδεύουν τις ρητώς προβλεπόμενες από την οδηγία αυτή περιπτώσεις με νέους όρους που έχουν ως αποτέλεσμα να καθιστούν ευκολότερη την προσφυγή στην εν λόγω διαδικασία (βλ. ΔΕΕ, αποφάσεις της 18ης Μαΐου 1995, C-57/94, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλ. 1995, σ. I-1249, σκέψη 23, της 28ης Μαρτίου 1996, C-318/94, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλ. 1996, σ. I-1949, σκέψη 13 και της 13ης Ιανουαρίου 2005, C-84/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλ. 2005, I-13947, σκέψη 48).
3. Ως εκ τούτου, δέον όπως διερευνηθεί εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 32 παρ. 2 περιπτ. γ' του ν. 4412/2016. Ειδικότερα, ως προς την εφαρμογή της ανωτέρω διάταξης και μάλιστα για την εξαίρεση του κατεπείγοντος, η εφαρμογή της τελευταίας εξαρτάται από τη συνδρομή πέντε σωρευτικών προϋποθέσεων. Συγκεκριμένα, προϋποθέτει: i) την ύπαρξη κατεπείγουσας ανάγκης που δεν συμβιβάζεται με τις προθεσμίες που επιτάσσουν άλλες διαδικασίες, ii) την ύπαρξη απρόβλεπτης περίπτωσης, iii) την ύπαρξη

αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της απρόβλεπτης περίπτωσης και της κατεπείγουσας ανάγκης που ανακύπτει, iv) οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη, και τέλος, v) την ανάθεση της εν λόγω σύμβασης στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο.

4. Από την εξέταση των στοιχείων του φακέλου της υπό κρίση υπόθεσης, προκύπτουν τα ακόλουθα:

(i) **Ως προς την ύπαρξη κατεπείγουσας ανάγκης που δεν συμβιβάζεται με τις προθεσμίες που επιτάσσουν άλλες διαδικασίες**

Κατά τους ισχυρισμούς της αναθέτουσας αρχής και, όπως αναλυτικά αναπτύσσονται υπό σημείο 2.1. της παρούσας, «[...] Είναι άμεση και επιτακτική ανάγκη να γίνει προμήθεια 470 καινούριων ηλεκτρονικών υπολογιστών, προκειμένου ο Δήμος να μπορέσει να λειτουργήσει και να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Οι νέοι αυτοί υπολογιστές θα τοποθετηθούν σε υπηρεσίες αιχμής όπως το Τμήμα Ληξιαρχείου, το Τμήμα Δημοτολογίου, η Διεύθυνση Δόμησης και Πολεοδομικών Εφαρμογών, οι κοινωνικές υπηρεσίες, παιδικοί σταθμοί κ.λπ., σημαντικές υπηρεσίες δηλαδή για την εξυπηρέτηση των πολιτών. [...] Η νέα μελέτη που βρίσκεται στο στάδιο της σύνταξης και θα περιλαμβάνει προμήθεια υπολογιστών και τεχνικού εξοπλισμού, όπως αναλυτικά αναφέρεται στο επισυναπτόμενο έγγραφο της αρμόδιας Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, θα τεθεί σε διαβούλευση και στη συνέχεια θα πραγματοποιηθεί ηλεκτρονικός διεθνής διαγωνισμός που όπως είναι γνωστό, οι διαδικασίες του είναι χρονοβόρες και στην καλύτερη περίπτωση διαρκούν από έξι μήνες έως ένα χρόνο[...]».

Σημειωτέον περαιτέρω ότι, όπως επικαλείται η αιτούσα, «[...] Οι υπολογιστές αυτοί (οι υφιστάμενοι στο Δήμο), λόγω της προαναφερθείσας παλαιότητας τους, δεν μπορούν να αναβαθμιστούν, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αξιοποίηση τους στο νέο δίκτυο του Δήμου [...] ενώ η διαδικασία επανεγκατάστασης εκατοντάδων υπολογιστών δημιουργεί την ανάγκη προμήθειας νέων με πιο σύγχρονες προδιαγραφές, ώστε οι τελευταίοι να είναι σε θέση να υποστηρίζουν την εγκατάσταση και λειτουργία σύγχρονων λογισμικών εφαρμογών και συστήματος», ήτοι – προφανώς – να μπορούν να ανταποκριθούν στην αναγκαιότητα για αυξημένη ασφάλεια του νέου συστήματος.

Λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω ισχυρισμούς καθώς και τη φύση της προς ανάθεση σύμβασης προμήθειας, προκειμένου ο Δήμος Θεσ/νίκης να μπορέσει να λειτουργήσει και να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, κατόπιν της κυβερνοεπίθεσης που δέχτηκε και των συνεπειών που αυτή επέφερε, θεμελιώνεται

ο κατεπείγων χαρακτήρας της ανάγκης ανάθεσης της παραπάνω σύμβασης. Περαιτέρω, προκύπτει από τα ανωτέρω παρατεθέντα ότι η εν λόγω κατεπείγουσα ανάγκη ουδόλως συμβιβάζεται, κατά τον χρόνο εξέτασης του αιτήματος, με την τήρηση των προθεσμιών που προβλέπει η σχετική νομοθεσία για τις διαγωνιστικές διαδικασίες του ανοικτού και κλειστού διαγωνισμού, ακόμη μάλιστα και στην περίπτωση που οι τελευταίες είναι συντετμημένες (πρβλ. και Δ59/2020 γνώμη της Αρχής).

ii) Ως προς την ύπαρξη απρόβλεπτης περίπτωσης

A. Ως απρόβλεπτες περιστάσεις νοούνται γεγονότα που υπερβαίνουν κατά πολύ τον συνήθη ρου του οικονομικού και κοινωνικού βίου. Γίνεται περαιτέρω δεκτό, σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ότι, κατά την έννοια της διάταξης της υποπερίπτωσης γ' της περίπτωσης 1 του άρθρου 25 του π.δ/τος 60/2007 και πλέον άρθρο 32 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4412/2016, η αναθέτουσα αρχή έχει μεν ευχέρεια, κατ' απόκλιση από το γενικό κανόνα διενέργειας ανοικτού ή κλειστού διαγωνισμού, να συνάπτει δημόσια σύμβαση με προσφυγή στην εξαιρετική διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης, μόνον όμως εφόσον συντρέχουν οι προς τούτο νόμιμες προϋποθέσεις, ήτοι κατεπείγουσα ανάγκη οφειλόμενη σε γεγονότα απρόβλεπτα και δη μη απορρέοντα από δική της ευθύνη. Η σχετική απόφαση της αναθέτουσας αρχής πρέπει να φέρει πλήρη και ειδική αιτιολογία, αναφερόμενη στους λόγους για τους οποίους αποφασίζεται η προσφυγή στην εν λόγω εξαιρετική διαδικασία (βλ. ΣΤΕ 1747/2011).

Επιπλέον, αντίστοιχη άποψη έχει υιοθετήσει και το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο δέχεται ότι απρόβλεπτες περιστάσεις είναι τα γεγονότα που δεν μπορούν αντικειμενικά με βάση τα διδάγματα της ανθρώπινης πείρας και λογικής να προβλεφθούν, είναι δε ανεξάρτητα της βούλησης της αναθέτουσας αρχής και δεν πρέπει να απορρέουν από έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειας αυτής (βλ. ενδεικτικά πράξεις ΕΣ 91, 105, 171, 191, 200, 205 και 214/2007, 15 και 74/2008). Σημειώνεται περαιτέρω η κρίση του Ελεγκτικού Συνεδρίου ότι γεγονότα, όπως η προσεχής λήξη ισχύος των συμβάσεων υπηρεσιών, ή η ανάγκη παροχής των σχετικών υπηρεσιών για την εύρυθμη λειτουργία του φορέα δεν μπορούν να χαρακτηριστούν απρόβλεπτες περιστάσεις (βλ. ενδεικτικά ΕΣ Τμ. VI 93/2011, 91/2007, Κλ. Ζ 264/2010, Κλ. ΣΤ 205/2007, Τμ. VI 58/2005, 91/2007, 19/2009).

Τέλος επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν δεν πληρούνται μία από τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις ως προς το κατεπείγον, δεν δικαιολογείται η προσφυγή στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης (βλ. αποφάσεις ΔΕΕ της 2ας Αυγούστου 1993, C-107/92, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 12, C-318/94, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 14).

Κατόπιν των ανωτέρω, οι ισχυρισμοί του Δήμου σχετικά με την πλήρωση της προϋπόθεσης περί ύπαρξης απροβλέπτου περίπτωσης, πρέπει να κριθούν υπό το πρίσμα του κατά πόσον τα επικαλούμενα αποτελούν έκτακτα και ασυνήθιστα γεγονότα, τα οποία αντικειμενικά δεν ήταν σε θέση να προβλεφθούν σύμφωνα με τους κανόνες της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής.

B. Από τα στοιχεία του φακέλου, ως προς τη θεμελίωση της απρόβλεπτης περίπτωσης, προκύπτει σαφώς ότι η κυβερνοεπίθεση που σημειώθηκε στις 22/07/2021 στα πληροφοριακά συστήματα του Δήμου Θεσσαλονίκης, με αποτέλεσμα τη διακοπή της επικοινωνίας των Η/Υ των υπαλλήλων με τους κεντρικούς διακομιστές, την καταστροφή των πληροφοριακών συστημάτων του Δήμου και το κλείδωμα του συνόλου των εγγράφων των υπηρεσιών, αποτελεί ένα αιφνίδιο – απρόβλεπτο γεγονός που δεν θα μπορούσε αντικειμενικά με βάση τα διδάγματα της ανθρώπινης πείρας και λογικής να προβλεφθεί, ενώ προέκυψε ανεξάρτητα από τη βούληση του Δήμου Θεσσαλονίκης και δεν απορρέει από έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειάς του. Η παραπάνω κυβερνοεπίθεση κρίνεται ότι αποτελεί έκτακτη και μη προβλέψιμη περίπτωση, η οποία οδήγησε στη μερική ή/και ολική καταστροφή ορισμένων πληροφοριακών συστημάτων του Δήμου και ως εκ τούτου, στη δημιουργία της επικαλούμενης κατεπείγουσας ανάγκης για την προμήθεια της υπό εξέταση σύμβασης. Η δε αιτούσα, ακόμη και αν είχε επιδείξει άκρα επιμέλεια, δεν θα μπορούσε να προβλέψει την κυβερνοεπίθεση και να γνωρίζει από πριν τις συγκεκριμένες ανάγκες που προέκυψαν κατόπιν αυτής, προκειμένου να προβεί στον έγκαιρο προγραμματισμό τους εφαρμόζοντας τις τακτικές διαγωνιστικές διαδικασίες που προβλέπει η σχετική νομοθεσία (Ν. 4412/2016).

iii) ως προς την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της απρόβλεπτης περίπτωσης και της κατεπείγουσας ανάγκης που ανακύπτει

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στον φάκελο του αιτήματος, «[...]Συμπεραίνεται λοιπόν, από τα ανωτέρω, ότι η κυβερνοεπίθεση αποτελεί ένα αιφνίδιο – απρόβλεπτο γεγονός που δεν θα μπορούσε αντικειμενικά με βάση τα διδάγματα της ανθρώπινης πείρας και λογικής να προβλεφθεί, ενώ προέκυψε βέβαια, ανεξάρτητα από τη βούληση του Δήμου Θεσσαλονίκης και δεν απορρέει από έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειάς του[...]Όπως προαναφέραμε, για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης κατάστασης, εγκαθίσταται σε νέο περιβάλλον το σύνολο των δικτυακών υποδομών του Δήμου Θεσσαλονίκης. Το νέο παράλληλο, καθαρό και ασφαλές περιβάλλον, είναι απομονωμένο από το παλιό μολυσμένο δίκτυο, του οποίου η διατήρηση είναι ζωτικής σημασίας, απαραίτητο για τη σταδιακή ανάκτηση των δεδομένων, που δεν έχουν επηρεαστεί από την κυβερνοεπίθεση, και ήταν καταχωρημένα σε αυτό, αλλά και για τον έλεγχο των μολυσμένων αρχείων και εφαρμογών από τις αρμόδιες αρχές.[...] Παρότι ο Δήμος

Θεσσαλονίκης μερίμνησε για τη σταδιακή αντικατάσταση των Η/Υ, ώστε να παραμείνει ασφαλές το δίκτυό του, και πραγματοποίησε δύο διεθνείς διαγωνισμούς για το σκοπό αυτό, με την υπογραφή εντός του έτους 2020 των συμβάσεων 20SYMV006968950, 20SYMV006968418, 20SYMV006974613, 20SYMV007171002 και 20SYMV007169813, σημαντικός αριθμός Η/Υ παρέμεναν παλαιωμένοι τη στιγμή της κυβερνοεπίθεσης, διότι δεν πρόλαβε να διενεργηθεί ο νέος διεθνής, ανοικτός διαγωνισμός για τον οποίο έχει ήδη συνταχθεί μελέτη π.δ. 5.000.000 € περίπου. Αναλυτικά, στο παλιό δίκτυο του Δήμου Θεσσαλονίκης είχαν πρόσβαση 1.650 Η/Υ, περίπου, εκ των οποίων 1.000 είχαν λειτουργικό σύστημα εκτός επίσημης υποστήριξης (Windows XP και Windows 7), καθώς ο Δήμος Θεσσαλονίκης δεν πρόλαβε να τους αντικαταστήσει όλους, λόγω του μεγάλου αριθμού τους. Οι υπολογιστές αυτοί, λόγω της προαναφερθείσας παλαιότητας τους, δεν μπορούν να αναβαθμιστούν με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αξιοποίηση τους στο νέο δίκτυο του Δήμου.»

Με βάση τα ανωτέρω, οι επικαλούμενες απρόβλεπτες περιστάσεις συνεχονται με την ανακύψασα κατεπείγουσα και επιτακτική ανάγκη, η οποία δεν φαίνεται να μπορεί να καλυφθεί με άλλον τρόπο, δεδομένου, όπως προαναφέρθηκε, ότι οι υπολογιστές του παλαιού δικτύου του Δήμου Θεσσαλονίκης « λόγω της παλαιότητας τους, δεν μπορούν να αναβαθμιστούν με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αξιοποίηση τους στο νέο δίκτυο του Δήμου».

iv) ως προς το ότι οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της αιτούσας αναθέτουσας αρχής, οι περιστάσεις που επικαλείται δεν απορρέουν σε καμία περίπτωση από δική της ευθύνη. Όπως αναφέρει, «Στις 22/07/2021 σημειώθηκε κυβερνοεπίθεση στα πληροφοριακά συστήματα του Δήμου Θεσσαλονίκης, με αποτέλεσμα τη διακοπή της επικοινωνίας των Η/Υ των υπαλλήλων με τους κεντρικούς διακομιστές, την καταστροφή των πληροφοριακών συστημάτων του Δήμου και το κλείδωμα του συνόλου των εγγράφων των υπηρεσιών. [...] Η κυβερνοεπίθεση αποτελεί ένα αιφνίδιο – απρόβλεπτο γεγονός που δεν θα μπορούσε αντικειμενικά με βάση τα διδάγματα της ανθρώπινης πείρας και λογικής να προβλεφθεί, ενώ προέκυψε βέβαια, ανεξάρτητα από τη βούληση του Δήμου Θεσσαλονίκης και δεν απορρέει από έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειάς του.»

Σημειωτέον ότι, όπως επικαλείται η αιτούσα και αναφέρεται στο Ιστορικό υπό 2.1 ης παρούσας, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, «ο Δήμος Θεσσαλονίκης, σε συνεννόηση με τη Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, προχώρησε σε διαδικασία έκτακτης επανεγκατάστασης συστημάτων με στόχο την ταχύτερη και ασφαλέστερη επαναλειτουργία των υπηρεσιών του, με τη διαδικασία ανάνηψης

όμως να παραμένει δυσχερής, εξαιτίας της έκτασης της καταστροφής, αλλά και του γεγονότος ότι είναι πρωτόγνωρη τέτοιου είδους κυβερνοεπίθεση.»

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, στο πλαίσιο διερεύνησης τυχόν υπαιτιότητας των αναθετουσών αρχών στο πλαίσιο της νομικής βάσης του άρθρου 32 παρ. 2 περιπτ. γ ν. 4412/2016, μεταξύ άλλων, λαμβάνονται υπ' όψιν οι ενέργειες στις οποίες έχουν αυτές προβεί, ως προς την ανάθεση των δημοσίων συμβάσεων που πρόκειται να καλύψουν τις ανάγκες τους (πρβλ. και Δ59/2020 γνώμη της Αρχής). Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, ο Δήμος Θεσσαλονίκης « *μερίμνησε για τη σταδιακή αντικατάσταση των Η/Υ, ώστε να παραμείνει ασφαλές το δίκτυό του, και πραγματοποίησε δύο διεθνείς διαγωνισμούς για το σκοπό αυτό, με την υπογραφή εντός του έτους 2020 των συμβάσεων 20SYMV006968950, 20SYMV006968418, 20SYMV006974613, 20SYMV007171002 και 20SYMV007169813, σημαντικός αριθμός Η/Υ παρέμεναν παλαιωμένοι τη στιγμή της κυβερνοεπίθεσης, διότι δεν πρόλαβε να διενεργηθεί ο νέος διεθνής, ανοικτός διαγωνισμός για τον οποίο έχει ήδη συνταχθεί μελέτη π.δ. 5.000.000 € περίπου» (αναφέρεται στον υπό εξέταση φάκελο του αιτήματος ως σύμβαση που σχεδιάζεται να προκηρυχθεί). Καθίσταται, συνεπώς, σαφές ότι η αιτούσα επέδειξε κάθε επιμέλεια στην προσπάθεια της να αντιμετωπίσει το πρόβλημα που ανέκυψε λόγω της κυβερνοεπίθεσης, αλλά τα πραγματικά γεγονότα που επενέργησαν στην πορεία ήταν εκτός της σφαίρας ευθύνης της και οδήγησαν στην επιτακτική ανάγκη σύναψης της αιτούμενης σύμβασης.*

ν) ως προς το ότι η ανάθεση της εν λόγω σύμβασης θα λάβει χώρα στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο

Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο κρίσης της πλήρωσης της συγκεκριμένης προϋπόθεσης, θα πρέπει να προσδιορίζεται επακριβώς το αναγκαίο μέτρο ανάθεσης της σκοπούμενης σύμβασης. Ως προς τη συγκεκριμένη προϋπόθεση συνδρομής της επικαλούμενης διάταξης του άρθρου 32 παρ. 2 περιπτ. γ' του ν. 4412/2016, σημειωτέον ότι, όπως έχει σχετικώς κριθεί (βλ. ενδεικτικά 1/2012, 24/2012, 348/2014, 56/2015 Γνώμες της Αρχής), λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα της διάταξης, η εφαρμογή της συγκεκριμένης εξαιρετικής διαδικασίας για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων κατόπιν διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκήρυξης επιτρέπεται επί τη βάσει της προσωρινής και άμεσης κάλυψης των επικαλούμενων κατεπειγουσών και επιτακτικών αναγκών και όχι του συνόλου των παγίων και διαρκών αναγκών της αναθέτουσας αρχής. Επομένως, το κατ' επίκληση της ανωτέρω διάταξης του ν. 4412/2016 αίτημα πρέπει να υποβάλλεται στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο και όχι να καλύπτει το σύνολο των αναγκών της αιτούσας αναθέτουσας αρχής, καθώς αυτές μπορούν να καλύπτονται με δημόσιες συμβάσεις που συνάπτονται με τις συνήθεις (ανοικτή ή κλειστή) διαγωνιστικές διαδικασίες ανάθεσης (βλ. Δ127/2018 και Δ84/2019 Γνώμες της Αρχής).

Εν προκειμένω, όπως αναφέρει η αιτούσα, «ο Δήμος Θεσσαλονίκης σκοπεύει να αναθέσει με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης του άρθρου 32 παρ.2. περιπτ.γ' του ν. 4412/2016 μόνο την απολύτως αναγκαία προμήθεια για την εξυπηρέτηση των άμεσων αναγκών του, οι οποίες άλλωστε προέκυψαν εξαιτίας της ίδιας της κυβερνοεπίθεσης και όχι για την κάλυψη τακτικών αναγκών του, που θα καλυφθούν με επόμενο διεθνή διαγωνισμό.»

Ως εκ τούτου, διαφαίνεται ότι το αίτημα υποβάλλεται στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο.

VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ενόψει όλων των προεκτεθέντων, με βάση το διδόμενο πραγματικό και από την υπαγωγή αυτού στις προαναφερόμενες και ερμηνευόμενες διατάξεις, επί του τεθέντος ερωτήματος, η Αρχή ομόφωνα **αποφασίζει:**

Την παροχή σύμφωνης γνώμης επί του αιτήματος του Δήμου Θεσσαλονίκης, κατ' άρθρο 2, παρ.2, περιπτ. γ', υποπερ. δδ' του ν.4013/2011, το οποίο αφορά σε προσφυγή στη διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 32 παρ.2 περιπτ. γ' του ν. 4412/2016, προκειμένου να προβεί σε σύναψη δημόσιας σύμβασης με αντικείμενο την προμήθεια τετρακοσίων εβδομήντα (470) Η/Υ και τεχνικού εξοπλισμού για την αντιμετώπιση της κυβερνοεπίθεσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης, προϋπολογισμού 371.863,60 €, συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24% (299.890,00 € χωρίς ΦΠΑ).

Αθήνα, 5 Οκτωβρίου 2021

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Ο Πρόεδρος

Γεώργιος Καταπόδης